

Repertoriul jurisprudenței

Cauza C-83/14

**CHEZ Razpredelenie Bulgaria AD
împotriva
Komisia za zashtita ot diskriminatsia**

(cerere de decizie preliminară formulată de Administrativen sad Sofia-grad)

„Directiva 2000/43/CE — Principiul egalității de tratament între persoane, fără deosebire de rasă sau origine etnică — Cartiere urbane populate în principal de persoane de origine romă — Amplasarea contoarelor de energie electrică pe stâlpii care fac parte din rețeaua liniei electrice aeriene, la o înălțime de șase-șapte metri — Noțiunile «discriminare directă» și «discriminare indirectă» — Sarcina probei — Justificare eventuală — Prevenirea manipulărilor contoarelor de energie electrică și a racordărilor nelegale — Proportionalitate — Caracter generalizat al măsurii — Efect jignitor și stigmatizant al acesteia — Directivele 2006/32/CE și 2009/72/CE — Imposibilitatea utilizatorului final de a controla consumul de energie electrică”

Sumar – Hotărârea Curții (Marea Cameră) din 16 iulie 2015

1. *Dreptul Uniunii Europene — Principii — Egalitate de tratament — Egalitate de tratament între persoane, fără deosebire de rasă sau origine etnică — Directiva 2000/43 — Domeniu de aplicare — Instalarea la utilizatorul final a unui contor de energie electrică, care constituie un accesoriu legat indisociabil de furnizarea de energie electrică — Includere*

[Directiva 2000/43 a Consiliului, art. 3 alin. (1) lit. (h)]

2. *Dreptul Uniunii Europene — Principii — Egalitate de tratament — Egalitate de tratament între persoane, fără deosebire de rasă sau origine etnică — Directiva 2000/43 — Discriminare bazată pe originea etnică — Noțiune — Tratament mai puțin favorabil care rezultă dintr-o măsură colectivă care vizează persoanele care au o anumită origine etnică, dar afectează și persoane care nu au această origine — Includere*

[art. 13 CE; Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, art. 21; Directiva 2000/43 a Consiliului, considerentul (16), art. 1, art. 2 alin. (1) și art. 3 alin. (1)]

3. *Întrebări preliminare — Competența Curții — Limite — Examinarea compatibilității dreptului național cu dreptul Uniunii — Excludere — Furnizarea tuturor elementelor de interpretare proprii dreptului Uniunii instanței naționale — Includere*

(art. 267 TFUE)

4. *Dreptul Uniunii Europene — Principii — Egalitate de tratament — Egalitate de tratament între persoane, fără deosebire de rasă sau origine etnică — Directiva 2000/43 — Reglementare națională care, pentru a stabili existența unei discriminări directe sau a unei discriminări indirecte pe baza rasei sau a originii etnice, impune existența unei atingeri a unor drepturi sau interese legitime — Inadmisibilitate*

[Directiva 2000/43 a Consiliului, art. 2 alin. (1) și alin. (2) lit. (a) și (b) și art. 3 alin. (1)]

5. *Întrebări preliminare — Competența Curții — Limite — Identificarea obiectului întrebării*
(art. 267 TFUE)

6. *Dreptul Uniunii Europene — Principii — Egalitate de tratament — Egalitate de tratament între persoane, fără deosebire de rasă sau origine etnică — Directiva 2000/43 — Măsură națională care conține o discriminare directă — Criterii — Apreciere de către instanța națională — Sarcina probei*

[Directiva 2000/43 a Consiliului, art. 2 alin. (2) lit. (a) și art. 8 alin. (1)]

7. *Dreptul Uniunii Europene — Principii — Egalitate de tratament — Egalitate de tratament între persoane, fără deosebire de rasă sau origine etnică — Directiva 2000/43 — Măsură națională care conține o discriminare indirectă — Dispoziție, criteriu sau practică aparent neutră care poate crea o situație specială dezavantajoasă — Noțiune*

[Directiva 2000/43 a Consiliului, art. 2 alin. (2) lit. (a) și (b)]

8. *Dreptul Uniunii Europene — Principii — Egalitate de tratament — Egalitate de tratament între persoane, fără deosebire de rasă sau origine etnică — Directiva 2000/43 — Măsură națională care conține o discriminare indirectă — Justificare întemeiată pe urmărirea unor obiective legitime — Admisibilitate — Condiție — Apreciere de către instanța națională — Criterii*

[Directiva 2000/43 a Consiliului, art. 2 alin. (2) lit. (b)]

1. Întrucât nu există nicio îndoială că furnizarea de energie electrică intră în domeniul de aplicare al articolului 3 alineatul (1) litera (h) din Directiva 2000/43 de punere în aplicare a principiului egalității de tratament între persoane, fără deosebire de rasă sau origine etnică, această dispoziție trebuie interpretată în sensul că instalarea la utilizatorul final a unui contor de energie electrică, care constituie un accesoriu legat indisociabil de furnizarea menționată, intră în domeniul de aplicare al acestei directive și este supusă respectării principiului egalității de tratament consacrat de aceasta.

(a se vedea punctul 43)

2. Noțiunea „discriminare bazată pe originea etnică”, în sensul Directivei 2000/43 de punere în aplicare a principiului egalității de tratament între persoane, fără deosebire de rasă sau origine etnică și în special al articolului 1 și al articolului 2 alineatul (1) din aceasta, trebuie interpretată în sensul că, în împrejurări în care totalitatea contoarelor de energie electrică sunt amplasate, într-un cartier urban populat în principal de locuitori de origine romă, pe stâlpi care fac parte din rețeaua liniei electrice aeriene, la o înălțime de șase-șapte metri, în timp ce în celelalte cartiere asemenea contoare sunt amplasate la o înălțime mai mică de doi metri, noțiunea menționată are vocație să se aplice indiferent dacă măsura colectivă menționată afectează persoanele care au o anumită origine etnică sau pe cele care, fără a poseda originea menționată, suportă, împreună cu primele, tratamentul mai puțin favorabil sau situația specială dezavantajoasă care rezultă din această măsură.

Astfel, având în vedere scopul Directivei 2000/43 și natura drepturilor pe care urmărește să le protejeze, domeniul de aplicare al acesteia nu poate fi definit în mod restrictiv și principiul egalității de tratament la care se referă directiva menționată nu se aplică unei anumite categorii de persoane, ci în funcție de motivele menționate la articolul 1 din aceasta.

O astfel de interpretare se coroborează cu considerentul (16) și cu articolul 3 alineatul (1) din respectiva directivă, potrivit cărora „toate” persoanele trebuie să fie protejate împotriva discriminării pe baza rasei sau originii etnice, protecție pe care aceasta urmărește să o garanteze.

Ea este confirmată de asemenea atât de textul articolului 13, devenit, în urma modificării, articolul 19 TFUE și care constituie temeiul juridic al Directivei 2000/43, care conferă Uniunii competența de a lua măsurile necesare pentru combaterea oricărei discriminări, în special pe motiv de rasă și origine etnică, cât și de principiul nediscriminării bazate pe motive precum rasa și originea etnică, consacrat la articolul 21 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, a cărui expresie concretă o constituie directiva menționată în domeniile materiale acoperite de aceasta

(a se vedea punctele 56-58 și 60 și dispozitiv 1)

3. A se vedea textul deciziei.

(a se vedea punctul 62)

4. Directiva 2000/43 de punere în aplicare a principiului egalității de tratament între persoane, fără deosebire de rasă sau origine etnică, în special dispozițiile articolului 2 alineatul (1) și alineatul (2) literele (a) și (b) din aceasta, trebuie interpretată în sensul că se opune unei dispoziții naționale care prevede că, pentru a se putea stabili existența unei discriminări directe sau indirecte pe baza rasei sau a originii etnice în domeniile acoperite de articolul 3 alineatul (1) din această directivă, tratamentul mai puțin favorabil sau situația specială dezavantajoasă, la care se referă literele (a) și, respectiv, (b), trebuie să constea într-o atingere a unor drepturi sau interese legitime.

(a se vedea punctul 69 și dispozitiv 2)

5. A se vedea textul deciziei.

(a se vedea punctele 71 și 104)

6. Articolul 2 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2000/43 de punere în aplicare a principiului egalității de tratament între persoane, fără deosebire de rasă sau origine etnică trebuie interpretat în sensul că o măsură potrivit căreia totalitatea contoarelor de energie electrică sunt amplasate, într-un cartier urban populat în principal de locuitori de origine romă, pe stâlpi care fac parte din rețeaua liniei electrice aeriene, la o înălțime de șase-șapte metri, în timp ce în celelalte cartiere asemenea contoare sunt amplasate la o înălțime mai mică de doi metri, constituie o discriminare directă în sensul acestei dispoziții dacă se dovedește că măsura menționată a fost instituită și/sau menținută din motive legate de originea etnică comună majorității locuitorilor cartierului în cauză, ceea ce este de competența instanței naționale să aprecieze, ținând seama de ansamblul împrejurărilor pertinente ale cauzei, precum și de normele referitoare la răsturnarea sarcinii probei prevăzute la articolul 8 alineatul (1) din directiva menționată.

Deși persoanei care se consideră nedreptățită prin nerespectarea principiului egalității de tratament îi incumbă, într-o primă fază, sarcina să prezinte fapte pe baza cărora să se poată prezuma existența unei discriminări directe sau indirecte, în cadrul dovedirii unor asemenea fapte, trebuie să se garanteze faptul că un refuz al pârâtului de a permite accesul la informații nu riscă să compromită realizarea obiectivelor urmărite de Directiva 2000/43.

(a se vedea punctele 60, 78 și 91 și dispozitiv 3)

7. Articolul 2 alineatul (2) litera (b) din Directiva 2000/43 de punere în aplicare a principiului egalității de tratament între persoane, fără deosebire de rasă sau origine etnică trebuie interpretat în sensul că:

- această dispoziție se opune unei dispoziții naționale care prevede că, pentru a exista o discriminare indirectă bazată pe rasă sau originea etnică, situația specială dezavantajoasă trebuie să fi fost cauzată de motive de rasă sau de origine etnică;
- noțiunea de dispoziție, criteriu sau practică „aparent neutră”, în sensul dispoziției menționate, se înțelege ca fiind o dispoziție, un criteriu sau o practică care sunt formulate sau aplicate aparent în mod neutru, adică în considerarea unor factori diferiți de caracteristica protejată, iar nu echipolenți cu aceasta;
- noțiunea „situație specială dezavantajoasă”, în sensul aceleiași dispoziții, nu desemnează situația de inegalitate deosebit de nefavorabilă, vădită și gravă, ci înseamnă că în special persoanele de o anumită rasă sau origine etnică sunt cele care sunt dezavantajate, ca urmare a dispoziției, a criteriului sau a practicii în discuție;
- presupunând că o măsură potrivit căreia totalitatea contoarelor de energie electrică sunt amplasate, într-un cartier urban populat în principal de locuitori de origine romă, pe stâlpi care fac parte din rețeaua liniei electrice aeriene, la o înălțime de șase-șapte metri, în timp ce în celelalte cartiere asemenea contoare sunt amplasate la o înălțime mai mică de doi metri, nu constituie o discriminare directă în sensul articolului 2 alineatul (2) litera (a) din directiva menționată, o asemenea măsură poate astfel constitui în principiu, în sensul literei (b) a articolului 2 alineatul (2) menționat, o practică aparent neutră care creează o situație specială dezavantajoasă pentru persoanele care au o anumită origine etnică în comparație cu alte persoane.

(a se vedea punctele 60 și 109 și dispozitiv 4)

8. Articolul 2 alineatul (2) litera (b) din Directiva 2000/43 de punere în aplicare a principiului egalității de tratament între persoane, fără deosebire de rasă sau origine etnică trebuie interpretat în sensul că o măsură potrivit căreia totalitatea contoarelor de energie electrică sunt amplasate, într-un cartier urban populat în principal de locuitori de origine romă, pe stâlpi care fac parte din rețeaua liniei electrice aeriene, la o înălțime de șase-șapte metri, în timp ce în celelalte cartiere asemenea contoare sunt amplasate la o înălțime mai mică de doi metri, nu poate fi justificată obiectiv de dorința de a asigura securitatea rețelei de transport al energiei electrice și înregistrarea corespunzătoare a consumului de energie electrică decât cu condiția ca măsura menționată să nu depășească limitele a ceea ce este adecvat și necesar pentru realizarea acestor obiective legitime și ca inconvenientele cauzate să nu fie disproporționate în raport cu scopurile astfel vizate. Această situație nu se regăsește dacă se constată, fapt pe care trebuie să îl verifice instanța națională, fie că există alte măsuri adecvate și mai puțin restrictive care permit atingerea obiectivelor menționate, fie, în lipsa unor asemenea măsuri, că măsura menționată aduce o atingere disproporționată interesului legitim al utilizatorilor finali de energie electrică care locuiesc în cartierul în cauză, populat în principal de locuitori de origine romă, de a avea acces la furnizarea de energie electrică în condiții care să nu aibă efect jignitor sau stigmatizant și care să le permită să își controleze în mod regulat consumul de energie electrică propriu.

(a se vedea punctele 60 și 128 și dispozitiv 4)